

TARİHSEL SÜREÇTE GİRİŞİMCİLİK TEORİSİ: GİRİŞİMCİLİĞİN EKONOMİK BÜYÜME VE İSTİHDAM BOYUTU¹

Özgür TOPKAYA

Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
ozgurtopkaya@gmail.com

ÖZET

Girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyümeye önemli katkı sağladığı; literatürde genel kabul görmüş bir olgudur. Her uygulama temel bir teoriye dayanmaktadır. Girişimcilik; iktisat bilimi ve toplumu temel dayanak noktası alan bir yaklaşım ile tarihsel süreçte değişime uğramış ve teorisini geliştirmiştir. Şüphesiz bu gelişimde; dönemler itibariyle iktisat teorisyenlerinin dönemin iktisadi olgularına farklı bakış açıları önemli derecede etkili olmuştur.

Klasik iktisadi düşüncenin ortaya çıkışından itibaren tartışılmaya başlanan girişimcilik teorisinin gelişiminin; süreçte iktisat teorisyenlerinin farklı bakış açılarının göz önünde bulundurulması ve günümüz girişimcilik anlayışında tekrar değerlendirilmesinin, girişimcilik teorisine katkı yapacağı düşünülmektedir. Bu çalışma; girişimcilik teorisini dönemler itibariyle ortaya koyarak, günümüzde girişimciliğin istihdam yaratma ve ekonomik büyümeye sağladığı katkı yönündeki anlayışa nasıl ulaştığını vurgulamaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Teorisi, İstihdam ve Ekonomik Büyüme

**ENTREPRENEURSHIP THEORY IN HISTORICAL PROGRESS:
ECONOMIC GROWTH AND EMPLOYMENT DIMENSIONS OF
ENTREPRENEURSHIP**

ABSTRACT

The literature widely acknowledges the significant contribution of entrepreneurship activities into economic growth and employment. Every practice is based on a theory. Entrepreneurship has evolved within the historical progress by taking the economics and society as its basis and improved its theory. In this progress, different approaches of various scholars in economics towards economic issues of the period were quite effective.

¹ Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Özgür TOPKAYA tarafından hazırlanan doktora tezinden kısmi bir uyarlama ile hazırlanmıştır.

Improvement of the theory of entrepreneurship that has been discussed since the rise of classical approach, taking various scholars' different ideas on this issue into consideration and their evaluation bear importance since it would contribute greatly to the entrepreneurship theory. This study aims to put forward the entrepreneurship theory based on periods and attempt to explain how it reached the level of today's entrepreneurship that is basically employment creation and obtaining economic growth

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurship Theory, Employment and Economic Growth

GİRİŞ

Her uygulama teoriye dayanmaktadır. Girişimcilik de iktisat teorisi ve toplumu temel almaktadır. Teori değişimi normal ve sağlıklı olarak görmektedir. Toplumdaki temel görevi -özellikle de ekonomide- zaten yapılmakta olan bir işi daha iyi yapmaktan ziyade farklı bir şey yapmak olarak değerlendirmektedir. İki yüzyıl önce Jean Baptiste Say girişimci terimini kullandığında bunu anlatmaktaydı. 'Girişimcilik' Say'a göre mevcut ekonomik düzeni değiştiren yeni bir oluşumu ifade eden kavramdı. Aynı paralelde, Joseph Schumpeter'in de formüle ettiği gibi her yenilik mevcut düzeni yıkmakta ve bu nedenle girişimcilik temelde "yaratıcı yıkım" (Drucker, 1985, s.26) olarak nitelenmektedir.

18. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa'da üretim şartlarında, sosyal ilişkilerde ve iktisadi düşünce şekillerinde değişiklikler ortaya çıkmaya başlamış ve bu değişiklikler entelektüel ve akademik çevrelerde de yankı bulmuştur. İktisat biliminde "Klasik İktisadi Teori" gelişmiştir.

Doğrudan girişimcilik teorisine atıfta bulunmamasına rağmen Adam Smith (1776) iktisatta en bilinen kavramları belirleyerek modern iktisat teorisinin temellerini atmış ve aynı zamanda kalıcı olarak iktisat ve girişimcilik teorisini birbiri ile ilişkilendirmiştir. Smith üç ekonomik gücü, toprak, işgücü ve sermayeyi; görünmez el kavramını ve işgücünün çeşitli bölümlere ayrılmasını kullanmıştır. Smith ayrıca kar için projeler yürüten bireyleri tanımladığı iktisatta "öngörenler" fikrini yaratmıştır. Ancak bu tarz bir tanımlama girişimciliği açıklamada özellikle de tamamen yeni üretim biçimlerinin neden ortaya çıktığı, yeni son derece yenilikçi yatırımların, yeni süreçlerin ve ürünlerin üretilmeye çalışılması sebebini açıklamada yetersiz kalmıştır (Zimmerman,

2008, s.21). Ekonomik dinamizm içerisinde girişimcinin rolü Smith'in "öngörenler" kavramında açıklama bulamamaktadır.

Bu dönemde girişimcilik ve girişimcilik fonksiyonu ile ilgili açık bir tanımlama yapılmamıştır. Klasik iktisadi düşünce içerisinde girişimci ve iktisatta oynadığı rol gölgede kalmıştır (Baumol, 1968, s.1).

Girişimcilik fikrini ortaya koyan Say, bir Adam Smith hayranıydı ve Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" isimli kitabını (1776) Fransızcaya çevirmiştir ve hayatı boyunca onun fikirlerini ve politikalarını savunmuştur. Ancak girişim ve girişimci ile ilgili iktisadi düşünceye yaptığı katkı klasik iktisatçıların görüşlerinden bağımsız ve aslında uyumlu olmayan bir niteliktedir. Klasik iktisatçılar günümüze kadar genel iktisat teorisinin de yaptığı gibi mevcut olanı en iyi düzeye getirmeye çalışırlar. Bu gruba Keynezciler, Friedmancılar ve Arz yanlılar da dahildir. Mevcut kaynaklardan mümkün olan en üst düzeyde faydayı sağlamayı ve dengeyi kurmayı hedeflerler. Girişimciyi ele almazlar ancak onu iklim, hava, devlet ve hükümet politikaları, salgınlar ve savaşlar ve aynı zamanda teknoloji gibi "dış güçler" gerçeğinin gölgesinde bırakırlar. Hangi okuldan olursa olsun geleneksel iktisatçı bu dış güçlerin varlığını inkar etmez. Ancak dış güçler onların dünyasının bir parçası değildirler ve modellerinde, denklemlerinde ve öngörülerinde yer alamazlar (Drucker, 1985, s.27).

19. yüzyılın sonunda "marjinal fayda" devrimi Neo-klasik iktisadi düşüncenin başlangıcı olarak görülmektedir. Neo-klasik iktisadi düşünce mikro-iktisat alanını domine etmeye başlamadan önce ekonomik düşünce de girişimci en önemli aktörlerden birisiydi. Aslında girişimci iktisat alanındaki varlığından öte çeşitli konularda temel fonksiyonları yerine getirmekteydi. Girişimci risk üstlenen, yenilikçi, endüstri lideri gibi fonksiyonlara sahipti. Ancak marjinal teorisinin baş oyuncularını için bile girişimci iktisadi hayatta önemli bir aktördü. Örneğin Walras (1877), girişimciyi koordinatör ve aracı olarak tanımlamıştır. Girişimci iktisattaki en önemli dört oyuncudan bir tanesidir. Walras her ne kadar girişimcinin rolünü açıklasa da, girişimciyi denge modeli ile bütünleştirmemiştir. Avusturyalı bir diğer önemli akademisyen Carl Menger açısından marjinal fayda iktisadi düşüncedeki yeni bir geleneğin temelleridir. Sübjektiftir ve metodolojik açıdan bireyselliğe sahiptir. Bu bağlamda girişimciliği yorumlamıştır ve sübjektivistler olarak bilinen bir grubun temellerini oluşturan çalışmalar yapmıştır. 100 yıl sonra Avusturya ekolünün temsilcilerinden bir diğeri Israel M. Kirzner

(1973, Almanca çevirisi 1978) girişimcinin teorik çerçevede rolünü yeniden konumlandırmış ve iktisatta girişimcinin rolünün canlanması açısından büyük bir katkı sağlamıştır (Ripsas, 1998, s.105).

20. yüzyıl girişimciliğin iktisat literatüründe büyük ölçüde kaybolduğu bir dönemdir. Ancak son yirmi yılda girişimcilik konusunda yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Girişimciliğin 20. yüzyıl boyunca ortadan kaybolmasının sebebi olarak bazı akademisyenler; makro-iktisat ve mikro-iktisadın birbirinden ayrılması ve denge modellerinin baskınlığını göstermektedirler. Girişimciye yer yokmuş gibi görünen modern mikro-iktisatta, neo-klasik iktisadi düşünce ve onun denge sistemi en önemli rolü üstlenmektedir (Ripsas, 1998, s.105).

Girişimciyi ekonomide başlıca aktör olarak gören Joseph Schumpeter, aynı zamanda Say'a atıf yapan ilk büyük iktisatçıdır. 1911 yılında yayımlanan "Die Theorie der Wirttschaftlichen Entwicklung- İktisadi Dinamiklerin Teorisi" isimli kitabında Schumpeter geleneksel iktisadi düşünceden ayrılmıştır. Ekonomide denge kurmaya ve optimizasyon sağlamaya çalışmak yerine, yenilikçi girişimci tarafından ekonomide oluşturulan dinamik dengesizliğin sağlıklı bir ekonomi için bir kural ve iktisadi teori ve uygulama açısından bir gerçeklik olduğunu ortaya koymuştur (Drucker, 1985, s. 27).

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde girişimciliğin teorik olarak dönemler itibariyle incelenmesine yer verilmektedir. Birinci dönem, 1860-1880 yılları arasında yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Bu dönem Avusturya iktisat ekolünün yaptığı çalışmaları içermektedir. Von Thünen, Von Mangolt ve Carl Menger en bilinen iktisatçılardır. İkinci dönem 1890-1920 yılları arasında başta Joseph Schumpeter ardından Fredrick Hawley ve John Bates Clark gibi iktisatçıların çalışmaları dönemdir.

Girişimciyi iktisatta başlıca aktör olarak gören iktisatçılar bu grupta yer almaktadırlar. 1950-1970 yılları arasında girişimciliği davranış bilimleri paralelinde değerlendiren çalışmalar yürüten iktisatçılar ortaya çıkmıştır. David McClelland, Everett Hagen, Seymour Martin Lipset ve Fredrik Bart gibi iktisatçılar bu ekolün önde gelen temsilcileri olmuşlardır. 1985 yılından itibaren girişimcilik yeni işletme kurma süreci olarak görülmeye başlanmıştır. İstihdam ve ekonomik büyümeye yaptığı katkı ortaya konmuştur.

1. GİRİŞİMCİLİKTE SUBJEKTİVİZMİ ÖNE ÇIKARAN İKTİSATÇILAR

19. yüzyıl ortalarından itibaren Avusturyalı ve Alman, Von Thünen (1763-1850), Von Mangoldt (1824-2868), Carl Menger (1840-1921), Eugen Böhm-Bawerk (1852-1914) ve Friedrich Von Weiser (1851-1926) gibi teorisyenler girişimcilik üzerine çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu teorisyenlerin ortak özelliği köklerinin işletme ve siyasal bilimlere dayanmasıdır. Yukarıda yazılı isimlerin yanında daha birçok yazar da girişimci kavramının açıklığa kavuşturulmasına katkı sağlamışlardır (Landström, 2004, s.17).

Özellikle Avusturya ekonomik düşünce sisteminin kurucusu olarak nitelenen Carl Menger iktisada önemli katkılar sağlamıştır. Neo-klasik iktisattan oldukça farklı olan çağdaş Avusturya okulunun değer, rekabet ve piyasaların analizi ile ilgili fikri temeller Menger tarafından atılmıştır (Bradley, 2010:241). Menger'e göre girişimsel aktivite; ekonomik eylem ile ilgili bilgi elde etmeyi, faktörlerin en etkin bir biçimde kullanılabilmesini hesaplamayı, girişimcinin kendi iradesiyle hareketini ve üretimi denetlemeyi içermektedir. Menger girişimsel yeteneği bir çeşit işgücü olarak görmüş ve bu bakımdan girişimciliği yüksek talepli mallar arasında bir yer atmıştır (Gunning, 1997, s.12).

Menger'in klasik iktisadi görüşe olan katkısı genellikle metodolojik seviyededir. "*Grundsätze der Volkswirtschaftslehre-Ekonominin İlkeleri*" isimli ve 1871 yılında yazdığı başlıca eserinde iktisada subjektif bir bakış açısı getirmiştir. Metodolojik sübjektivizmin savunucusudur ve bu görüş iktisadi olguların nesnelere arasında değil, insanlar arasında ki ilişkilerle gerçekleştiğini kabul eder. Bu ilişkilerin anlaşılabilmesi için iktisadi teori çıkış noktasını insanların eylemlerini kontrol eden sosyal, kültürel ve ekonomik düşüncelerde aramalıdır. Doğal bilimlerin aksine, iktisat bilimi üzerinde çalışılan insanların algılarını, dileklerini ve bireylerin fikirlerini göz ardı edemez. Bu görüş aynı zamanda Menger'in metodolojik bireyselciliğinde de yansıtılmaktadır. Toplum içinde ve iktisatta aktörler bir grup ya da sosyal sınıf değil, bireylerdir. İktisadi olguların açıklanması bireysel eylemlerden başlamalı ya da en azından onlara vurgu yapabilmelidir. Böylece iktisadi değişimler bir boşlukta değil bireylerin ilgileri ve verilen bir durum karşısında algıları sonucu oluşmaktadır. Bu anlayışa göre girişimci kaynakları faydalı ürünler ve hizmetlere dönüştüren "bir değişim ajanı" olarak değerlendirilebilir (Landström, 2004, s.17).

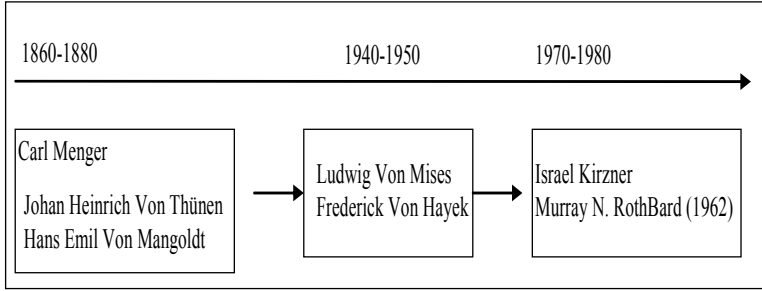
Avusturya iktisat ekolünün subjektivizmi aşırı vurguladığı eleştirileri literatürde yer almaktadır. Bu ekolün iktisatçıları, girişimcilerin davranışlarını tahmin edebilmek için gerekli bilgiye sahip herhangi bir kişinin kendisinin de girişimci olacağını iddia etmektedirler. Aynı biçimde sistemin içerisine girişimci olarak giren kişi kendisi de kendi tahminini yanlış çıkartacak bir davranış biçimi benimseyebilir (Casson, 2003, s.9). Girişimcilik piyasadaki fırsatları değerlendirmek şeklinde nitelenmektedir.

Bu fikirler daha sonra Ludwig Von Mises (1881-1973) ve Frederick Von Hayek (1899-1992) tarafından geliştirilmiştir. Mises'e göre girişimcilik piyasayı doğru bir biçimde tahmin edebilmektir. Eğer girişimci piyasayı doğru bir biçimde tahmin edebilirse rakiplerine göre daha ucuz üretim yapabilecek ve müşteriye faydalı olarak kar elde edebilecektir. Girişimci ne kadar faydalı olursa o kadar fazla kar elde edecektir. Bu nedenle herhangi bir şekilde girişimcinin kazancının kısılması ya da vergilendirilmesi yıkıcı etkilere sebep olabilir (Landström, 2004, s.18). Girişimcilik ve fırsatların değerlendirilmesi konusunda bu grupta yer alan akademisyenlerin çeşitli çalışmaları da mevcuttur.

Hayek (1945) bir piyasa ekonomisinde bilginin sıklıkla farklı bireyler arasında bölündüğüne vurgu yapmıştır. Böylece hiçbir birey diğeriyle aynı bilgiye sahip değildir. Bu kıt kaynakları ya da maksimum etkiye sahip kaynakları bilen çok az sayıda insan olduğu anlamına gelmektedir. Böyle bir bilgi eşsizdir ve sadece her bireyin içinde bulunduğu özel durum, meslek ya da sosyal ağ yoluyla elde edilebilmektedir (Landström, 2004:18). Bu anlamda girişimsel süreç piyasa hakkında bir bilginin keşfedilmesi ve bilginin koordine edilmesidir (Alvarez, 2002, s.95). Bu bilgilerden istifade eden girişimci piyasa ekonomisinde kendisine uygun fırsatları belirleme yönünde hareket eder ve bu fırsatları değerlendirir.

Mises (1963) 'insanlar sadece hesap yapan yaratıklar değildir' şeklinde saptama yapmıştır. İnsanlar aynı zamanda fırsatları en iyi şekilde değerlendirmeye çalışırlar. Bu davranışı anlatmak için "insan eylemi" kavramını literatüre kazandırmıştır. Eylem sadece tercih etmekten ibaret değildir. İnsan olayların kaçınılmaz olduğu durumlarda da tercih göstermek zorundadır. Gün ışığını yağmura tercih edebilir. Ancak eylemsel insan tercih yapar, karar verir ve sonuca ulaşmaya çalışır (Mises, 1996, s.12).

Şekil 1: Girişimcilikte Subjektivizmi Öne Çıkaran İktisatçılar

Kaynak: H. Landström, "Pioneers in Entrepreneurship Research", Crossroads of Entrepreneurship, Ed. Guido Corbetta, Morten Huse, Davide Ravasis, Kluwer Academic Publishers, Springer Science and Business Media, Inc. Dordrecht, 2004, p. 19 ve Mark Casson, The Entrepreneur, An Economic Theory, Edward Elgar Publications, 2003 Edition, USA, p. 17 kaynaklarından derlenmiştir.

Şekil 1'de girişimciliğin teorik olarak günümüze kadar ulaşan ilk iktisat ekolü yer almaktadır. Carl Menger ile başlayan ve temelinde fırsatları değerlendirmeyi içeren bu görüş 1940'lı yıllarda Mises ve Hayek ile devam ettirilmiş ardından da günümüze Israel Kirzner ve Murray N. Rothbard (Casson, 2003, s.17) sayesinde ulaşmıştır.

Girişimcilik ile ilgili bu düşüncenin günümüzdeki temsilcisi Mises'in öğrencilerinden Israel Kirzner, Avusturya ekolünün girişimcilik alanında bilinen başlıca iktisatçılarından. Rekabet ve Girişimcilik (1973) isimli eserinde; Kirzner, Mises ve Hayek tarafından ileri sürülen iddiaları geliştirmektedir. Kirzner'e göre, kar sağlayan fırsatları belirlemek ve bunlarla ilgilenmek için girişimcinin her zaman hazır bulunması gerekmektedir. Yani girişimci piyasadaki kar fırsatlarını keşfetmeye çalışır ve piyasadaki dengenin yeniden şekillenmesine bu fırsatları değerlendirerek yardımcı olur. Bu bağlamda girişimsel fonksiyon, arz ve talep arasındaki boşluğu belirleyerek bilginin koordinasyonunu yürütmek ve ayrıca arz ve talep arasında oluşan farklılıktan para kazanmayı sağlayacak şekilde bir aracı olarak faaliyet göstermektedir (Landström, 2004, s.19). Girişimciliğin fırsatları değerlendirmek şeklinde algılandığı bu yaklaşım girişimciyi de fırsatları değerlendiren kişi olarak belirlemektedir.

2. GİRİŞİMCİYİ EKONOMİDE BAŞLICA AKTÖR OLARAK GÖREN İKTİSATÇILAR

Girişimciyi ekonomide başlıca aktör olarak gören girişimcilik teorisyenleri 19. yüzyılın sonlarında Amerika'da çalışmalarını sürdüren Francis Walker, Fredrick Hawley ve John Bates Clark gibi iktisatçılardır. Bu kapsamda belki de en iyi bilinen iktisatçı Frank Knight'dır (1885-1972). Risk, Belirsizlik ve Kar (1916 ve 1921 de yeniden yazıldı), isimli çalışmasında Knight, risk ve belirsizlik arasında bir ayırım yapmaktadır. Knight girişimciliği, temelde belirsiz yani kontrol edilemez ve olabilirliği açısından değerlendirilemez şeklinde nitelmiştir. Girişimcinin elde ettiği kar, belirsizlik şartları altında kendisinin aldığı risk sonucu elde ettiği ödüldür (Landström, 2004, s.19).

Ancak iktisadi teori içerisinde girişimciyi başlıca aktör olarak değerlendiren kişi Joseph A. Schumpeter'dir (1883-1950). Schumpeter, kapitalist ekonomik sistemin hiç bir zaman dengede olmayan ve dinamik bir sistem olduğunu ileri sürmüştür. Schumpeter daha sonra teorisinde, ekonomideki denge düzeyinin aslında işletmelerin ortaya koydukları yeni bir yenilik sonucu mevcut düzenlerinde meydana gelen bir değişim sonrası görülen ekonomik gerçekliği yansıtan bir kavram olduğunu ifade etmiştir (Hagedoorn, 1996, s.884).

Schumpeter sosyal bir bilimci olarak nitelendirilmektedir ve kapsamlı bilimsel çalışmaları iktisadi teori içerisinde geniş bir alanı kapsamaktadır. Bilimsel çalışmalarında; Leon Walras (1834-1910) ve bu ekolün iktisatçıları tarafından savunulan denge modelleri teorisine cevaben yeni bir ekonomik teori inşa etmeye çalışmaktadır. Mevcut denge teorisinin tamamlanmamış olduğunu düşünmesine rağmen, Schumpeter'in kendisi de Walras'ın büyük hayranlarından birisidir. Schumpetere göre "ekonomik sistem içerisinde piyasada dengesizlikler oluşmasına yol açan bir enerji vardır". *Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung* (1912, ikinci basım 1926) ya da *Theory of Economic Development*-İktisadi Kalkınma Teorisi (1934) ki bu ikinci basımın İngilizce çevirisidir, Schumpeter'in bu düşüncelerini aktarmaya çalıştığı eserleridir. İki kitap arasında, birinci basım daha orjinaldir ve Schumpeter'in gençlik coşkusu yansıtmaktadır. Buna rağmen İngilizce olarak hazırlanan ikinci basım daha fazla atıf yapılmaktadır. İkinci basım daha geneldir ve Schumpeter, çalışmasını dönemin temel ekonomik düşünce tarzı ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır (Landström, 2004, s.19).

Denge modellerini eleştirirken, kapitalizmin kendi içerisinde yenilikçilik şeklinde bir değişim motoruna sahip olduğunu iddia etmiştir. Bu konudaki ikinci eleştirisi ise kapitalizm gibi uzun dönemli istikrarlı sosyal veya ekonomik bir sistem kendi içerisindeki denge süreçleri sayesinde değil fakat sistemi destekleyen kurumların, sosyal alandaki uygulamaların ve inançların sayesinde ayakta kalmaktadır (Medearis, 2001, s.362).

Büyük Buhran (1929) döneminde Almanya’da yaşayan Schumpeter, kötüleşen ekonominin, düşük gelir gruplarını sağ ve sol siyasi görüşlerin demagojisine maruz bırakacağı uyarısında bulunmuştur. Ücret ve istihdam politikasına da değinen Schumpeter, Almanya’da yüksek ücretlere ve işsizliğe sendikaların güçlü olmalarının yol açmadığını öne sürmüştür. Yüksek ücretlerin ve işsizliğin temel sebebin günün gerisinde kalmış endüstriyel yapıların ve işletmelerin yol açtığını ifade etmiştir. Ayrıca esnaf birlikleri, karteller ve yarı monopollerin üretimi kısıtladığını, istihdamı azalttıklarını da belirtmiştir. Dönem içerisinde Almanya’da süren şirket birleşmelerinin eğer doğru bir şekilde kontrol edilmezlerse istihdam düzeyini daha da düşüreceğini ifade etmiştir (McCraw, 2007, s.175). Bu bağlamda Schumpeter’in yenilikçiye yaptığı vurgu ortaya çıkmaktadır.

The Theory of Economic Development-Ekonomik Kalkınma (1934) kitabında, Schumpeter yeni bir ekonomik teori oluşturmaya çalışmaktadır. Bu nedenle kitap, sermayenin önemi, elde edilen karın kökeni ve ekonomik dönüşümleri içermektedir. Girişimci sadece bir bölümde (2. bölümde) ele alınmaktadır. Bu bölüm iktisat çevrelerinde çok büyük bir etki yaratırken diğer bölümler ekonomik teori içerisinde yer edinmekte başarılı olamamıştır (Landström, 2004, s.20).

Schumpeter’in temel görüşü ekonomik büyümenin, sermaye birikiminden değil yeniliklerden veya “yeni kombinasyonlardan” meydana geldiği şeklindedir. İktisadi sistemi kapalı dairesel akışa sahip bir yapı olarak niteler. Çünkü belirli bir malın satıcısı başka bir malın alıcısı olmaktadır. Sistem bu dairesel akışın sürekli devam etmesi sebebiyle denge durumundadır. Ancak bu durum sistemde değişiklik olmadığı anlamına gelmemektedir. Daha ziyade sisteme dahil tüm aktörler yeni bir değişim olur olmaz ya da değişiklik fark edilir edilmez kendilerini yeni duruma adapte etmektedirler. Ancak bazen girişimcinin yeni bir ürün, üretim metodu, yeni piyasa, yatırım malı veya sektörel birimlerin veya şubelerin örgütlenmesi şeklinde piyasaya yenilik getirmesi sonucu,

sistemde radikal değişiklikler meydana gelmektedir. Schumpeter ekonomik büyüme için yeniliğin hayati önemini anladıktan sonra yenilik olgusunun piyasa da birisi tarafından uygulanması gerektiğini de fark etmiştir. Mevcut uygulamayı kıracak yetenek ile bireysel girişimciler ilişkilendirilmektedir. Girişimciler kendi özel krallıklarını bulma arzusuna, piyasayı ele geçirme isteğine ve yaratma zevkine sahip kişilerdir. Schumpeter'e göre para tek başına girişimci için bir motivasyon faktörü değildir. Ancak mevcut modeli değiştiren yenilikler zaman içerisinde eşit bir dağılımda meydana gelmemektedir. Yenilikler, kümelenerek oluşmaktadırlar. Girişimcinin engelleri aşması diğer bireylerin de onun adımlarını takip etmeleri için harekete geçirmektedir. Girişimci tarafından ortaya konan yenilikler sonucu ekonomide meydana gelen iyileşmenin iktisadi sistem içerisinde niteliksel etkileri olmaktadır. Bu etkilere Schumpeter, "yaratıcı yıkım" adını vererek olumlu iktisadi gelişmenin kendi krizine yol açtığını ima etmektedir (Landström, 2004, s.20).

Schumpeter'in tanımına göre tüm başarılı işletmeler tarihleri içerisinde bir dönemde girişimsel faaliyette bulunmuş işletmelerdir. Ancak herhangi bir işletme bir başka işletmeye göre daha fazla girişimci olabilir. İşletmelerin yenilikçilik faaliyetleri ortadan kalktıklarında kendileri de yok olma sürecine girmeye başlarlar (McCraw, 2007, s.181).

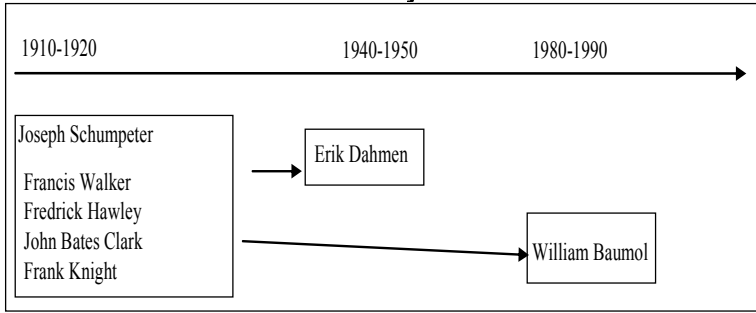
Şekil 2'de Girişimciyi ekonomide başlıca aktör olarak nitelendiren ilk iktisatçılar ve onların takipçilerine yer verilmektedir. 1910 yılında Joseph Schumpeter ile başlayan ekoldür. Bu dönem içerisinde Schumpeter ile birlikte bir grup teorisyen ekole yön vermişlerdir. Bu teorisyenler arasında; Francis Walker, Fredrick Hawley, John Bates Clark ve Frank Knight yer almaktadır. 1940'lı yıllarda Erik Dahmen tarafından sürdürülmüştür. Bu ekolün günümüzdeki temsilcisi William Baumol olarak nitelendirilmektedir. Girişimcinin iktisat bilimindeki önemine vurgu yapan çalışmalar yürütmüşlerdir.

Schumpeter'in girişimcilik ile ilgili çalışmaları ve görüşleri zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. 1940 yılına kadar girişimcilik hakkındaki muhakemesini geliştirip düşüncelerini yeni iktisat teorisi ile bütünleştirmektedir. Dönem içerisinde girişimciliğin bireysel bir iş olduğu duruşuna sahiptir.

Ancak II. Dünya Savaşı boyunca ABD'de, gençliğinde Avusturya'da gördüğünden farklı bir şirket dünyası ile karşı karşıya kalmıştır. ABD'de şirketler, yetenekli girişimciler tarafından

oluşturulan küçük işletmeler tarafından değil, gelişmiş araştırma geliştirme (Ar-Ge) departmanları olan ve planlı araştırma yapan şirketlerden oluşmaktaydı. Bu ortam Schumpeter'in ilgisini zaten var olan işletmelerdeki yenilikçi aktivitelere yöneltti. Aynı zamanda iktisat tarihine olan ilgisini geliştirdi. Odak noktasındaki bu değişiklik toplumun kurumsal yapısına değindiği 1942 tarihli *Capitalism, Socialism and Democracy* (*Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi*) kitabında ifade bulmaktadır.

Şekil 2:
Girişimciyi Ekonomide Başlıca Aktör Olarak Değerlendiren İktisatçılar

Kaynak: Hans Landström, "Pioneers in Entrepreneurship Research", *Crossroads of Entrepreneurship*, Ed. Guido Corbetta, Morten Huse, Davide Ravasis, Kluwer Academic Publishers, Springer Science and Business Media, Inc. Dordrecht, 2004, p. 21.

Bu kitabında bir ekonomik sistem olarak kapitalizmin sürdürülebilirliği fikrini tartışmaktadır. Batı demokrasilerinde sosyalizmin, kapitalizmin yerini alacağını öngörmektedir. Schumpeter, girişimcinin ekonomik öneminde bir düşünüş tahmin etmiştir. Toplumdaki artan rasyonellik ve rutin, girişimciliği zayıflatmakta ve kapitalizmin durağanlığına yol açmaktadır. Yenilikler artık tek bir kişinin uzmanlığı ile ilişkilendirilemez. Yenilikler büyük çalışma ekiplerinin örgütlü çalışmalarının ve en verimlisi de büyük işletmelerin altında meydana gelecek ve büyük işletmeleri ekonomide baskın hale getirecektir görüşünü benimsemiştir (Landström, 2004, s.20).

Schumpeter'in muhakemesi birçok araştırmacı için temel referans noktası olmuştur. Bu iktisatçılardan bazıları Erik Dahmen (1950,1970) ve William Baumol (1968, 1990, 1993)'dür. Özellikle Willam J. Baumol iktisatta girişimciyi başlıca aktör olarak gören ekolü devam ettiren akademisyen olarak ve ekonomik teoride

Schumpeter'in bakış açısıyla girişimciliği savunan iktisatçılar arasında önemli bir yere sahiptir (Eliasson, 2004, s.2).

Erik Dahmen 1950 ve 1970 tarihli çalışmalarında bir ülkenin içindeki bütünleşik endüstriyel sistemi anlatmak için '*kalkınma blokları*' kavramını formüle etmiştir. Bir kalkınma bloğunda farklı türlerdeki endüstriyel sistemler birlikte üretim eylemi gerçekleştirmektedir; yani farklı kurumlar ve şirketler temel madde veya diğer üretim ile ilişkili noktalarda temas halinde oldukları için birbirlerine destek olmaktadır. Demiryolu, elektrik ve sanayileşme gibi yenilikler toplumda birlikte üretim eylemlerinin artmasına yol açmaktadır. Bu kalkınma bloklarının toplum üzerinde temel bir etkisi olmaktadır. Eski şirketlerin yeni bölgelerde kurulmasına ve ayrıca çok sayıda yeni işletmenin bu değişiklikleri gerçekleştirmesine olanak sağlamaktadır. Böylece bu kalkınma blokları Schumpeter tarafından ifade edilen yenilik kümelerinin yaratılmasına yol açmaktadır (Landström, 2004, s.21). Yenilik kümeleri aynı zamanda teknoloji alanında yoğunlaşmaya da yol açabilmektedir. Yenilik kümelerinin ortaya koyduğu en büyük avantaj rakiplere karşı birlikte hareket etmeleridir. Her bir kümenin sahip olduğu endüstriyel yapı gerektiğinde tüm ekonomi içerisinde birlikte hareket eden bir mekanizma şekline dönüşmektedir.

Bu düşünce okulunda girişimciliğin, yenilikçilik performansından ayrılabilmesi neredeyse mümkün değildir. Girişimcilik, yeni şirketlerin kurulması ve piyasa dinamiklerinin harekete geçirilmesinde başlıca itici güç olarak görülmekte ve girişimsel yeniliğin doğal bir sonucu olarak nitelenmektedir (Grilo, 2008, s.1116). Girişimcilik ile yenilikçilik birbirlerinden ayıramaz bileşenler olarak görülmektedir.

William Baumol'un (1968, 1990, 1993) eserlerinde temel tezi; toplumda girişimci arzının sürekli olduğu fakat onların yaratıcılıklarının, elde edebildikleri ödüllere göre yön değiştirdiği şeklindedir. Girişimciliği teşvik edebilmek amacıyla girişimsel eylemlerin sosyal refah yaratılmasıyla uyumlu bir biçimde sürdürülmesini sağlayacak gerekli koşulların ortaya konması gerekmektedir. Bu bakımdan Baumol girişimciliğin tarih içerisinde birçok toplumda bulunabileceğini ancak girişimciliğin bazı toplumlar için verimli olabilse de diğerleri için verimsiz ve yıkıcı olabildiği şeklinde yorum yapmaktadır. Diğer bir deyişle girişimsel aktivitelerin azalan sosyal gelir ve refah şeklinde olumsuz sonuçları; girişimci, toplumdaki diğer vatandaşlar pahasına para kazanmaktadır şeklindedir. Örneğin farklı türlerdeki şirket

edinmeleri bazen verimsiz girişimciliğe dönüşebilmektedir ve sıklıkla mevzuat ve yasal sistem yeni fikirlerin kullanılmasını geciktirmektedir (Landström, 2004, s.21). Girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi, toplumda girişimci arzının desteklenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Öte yandan ekonomide girişimcilik talebi ise yine ekonomiye katılan girişimciler sayesinde yaratılabilmektedir. Girişimciliği ekonomide başlıca aktör olarak gören iktisatçılardan sonra ortaya çıkan grup ise girişimciliği davranış bilimleri ile ilişkilendirmiştir.

3. GİRİŞİMCİLİK VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ ÖNE ÇIKARAN İKTİSATÇILAR

Son yarım yüzyılda birkaç istisna iktisatçı dışında (örn. Dahmen ve Baumol) iktisadi modellerde girişimciliğin göz ardı edildiği gözlemlenmektedir. Bu konuya bilim çevresinden açıklık getirildiğinde, iktisadın denge modellerine - ki bu modeller alanda baskın paradigmayı oluşturmaktalar ve girişimciye herhangi bir yer vermeyen modellerdir- odaklandığıdır. Bir diğer ek bilimsel açıklama ise toplumun Schumpeter'den sonra girişimciliği açıklamak yerine girişimciliği geliştirmek üzerine ilgisini çevirdiğidir. Ancak iktisatçılar bu yeteneği belirleyip geliştirmekte faydalı bir rol oynayabilmiş değillerdir. Bunun yerine davranış bilimleri araştırmacıları ve özellikle de psikologlar açık bir saha görmüşler ve teorik gelişmeyi sürdürmek için sorumluluğu ellerine almışlardır (Landström, 2004, s.22).

Ekonomik alanda girişimciyi başarılı olması için neyin motive ettiği konusuna gelindiğinde, davranış bilimciler psikolojik faktörleri vurgulamak eğilimindedirler. Bu anlamda öncü akademisyenlerden bir tanesi Everett Hagen'dir. 1962 tarihli, *On the Theory of Social Change: How Economic Growth Begins, (Sosyal Değişim Üzerine: Ekonomik Büyüme Nasıl Başlar)* çalışmasında geleneksel bir toplumun ekonomik büyüme sağlayan bir topluma nasıl dönüştüğünü incelemektedir. Hagen, sosyal dışlanmanın ve toplumda alt sınıflara itilmenin refah düzeyini birikim yaparak arttırmak isteyen bireyleri nasıl öne çıkardığını incelemektedir. Geleneksel toplumlar durağanlıklarını sürdüren toplumlardır. Bu durağanlık ekonomileri içinde geçerli olmaktadır. Çünkü toplumun üyelerinin davranışları; bireysel inisiyatif ve karar verme davranışı yerine gelenekler ve idare tarafından kontrol edilmektedir. Ancak toplumsal değişme mümkündür. Bu değişim birkaç nesillik bir dönem içerisinde tarihsel süreçte

gerçekleşmektedir. Zamanla toplum içerisinde yenilikçi kişilikler ortaya çıkmaya başlamaktadır (Landström, 2004, s.22).

Girişimcilik ile ilgilenen davranış bilimciler içerisinde en tanınmış öncü akademisyenlerden birisi David McClelland (1917-1998) dir. Davranış bilimleri teorisine dayanarak girişimcilik alanında bilimsel çalışmalar sunan ilk akademisyenlerden birisidir. 1961 tarihli, *The Achieving Society, (Başaran Toplum)* çalışmasında McClelland “Neden bazı toplumlar diğerlerine göre daha dinamik gelişirler? Örneğin, Ortaçağ Floransa’sı neden Rönesansın merkezi oldu? Benzer koşullara sahip gibi görünen diğer yerlerde neden aynı gelişme görülmedi?” şeklinde bir argüman ileri sürmüştür. Burada McClelland, Max Weber’in muhakemesi “Protestan Etiği ve Kapitalizmin Ruhu (1904/1978)” üzerine çalışmalarını oturtmuştur. Weber kültür ve bir toplumun ekonomik kalkınması arasındaki ilişkiyi kapsayan bir analiz yapmıştır. Weber’in iddiası; Protestan ahlak kurallarında katı kuralcı özelliğin bir dizi tutuma, sorumluluk hissine, çalışkanlığa ve özveriye yol açarak kapitalizmin gelişmesini mümkün hale getirdiğidir. McClelland açısından, toplumda özellikle başarılı olma gerekliliği ile ilgili olarak ortaya çıkan normlar ve değerler bir toplumun gelişebilmesi için hayati öneme sahiptir (Landström, 2004, s.22).

DeneySEL olarak gerçekleştirilmiş çok sayıdaki çalışma ile McClelland bir ulusun başarılı olma ihtiyacı ile onun iktisadi kalkınması arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Örneğin bir toplumdaki başarılı olma ihtiyacının yoğunluğunun göstergesi olarak, dünyanın çeşitli bölgelerinde modern ve tarihi popüler efsaneleri ve peri masallarını bunları ait olduğu ülkenin iktisadi kalkınması ile ilişkilendirmek üzere incelemiştir. Ancak vurguladığı üzere; iktisadi kalkınma, tek başına başarılı olma ihtiyacı ile açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. Sonuç olarak bireylerin ilişki güdüsü ve kontrol ihtiyacı gibi diğer değişkenler de göz önünde bulundurulmalıdır. Ekonomik açıdan iyi durumda olan ulusların kurumsal normlara daha az odaklandıklarını; insanlara, onların değerlerine ve ayrıca iletişime daha hoşgörülü olmaya yöneldiklerini çalışmalarında ileri sürmüştür. Girişimciler bu ortamlarda bir ulusun gelişmesinde başlıca itici güç haline gelebilmektedirler. Diğer bir deyişle bir ülke; başarı düzeyinin göstergesi ekonomik büyümeyi, girişimci aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Eğer bir ülkenin başarılı olma ihtiyacı yüksek ise, muhtemelen girişimci olarak rol oynayacak bireyler de vardır. Girişimciler bu bağlamda başarılı olmayı çok isteyen, kendine çok

güvenen, bağımsız olarak problem çözme becerileri olan ve düşük riskli, sonuçların ve geri dönütlerin izlenebildiği ve bireysel sorumluluğun kabul edilebilir olduğu ortamları tercih eden kişiler olarak tanımlanmaktadır (Landström, 2004, s.23).

McClelland'ın katkıları sonucu, girişimcilik literatüründe 1960 ve 1970'li yıllar boyunca davranış bilimleri kapsamında girişimcinin kişisel nitelikleri ön plana çıkmıştır. Girişimcinin başlıca özelliklerini ortaya koyan birçok çalışma yazıldı. Girişimcinin özelliklerinin psiko-analitik olarak incelendiği çalışmada McClelland'ın belki de en ilginç tespiti girişimcinin para kazanma güdüsüyle değil, başarılı olmak güdüsüyle hareket ettiğidir (Baumol, 1968, s.69). McClelland'ın girişimcinin özellikleri ile ilgili analizi, girişimci ile ilgili aşağıdaki özellikleri ortaya koymaktadır (Landström, 2004, s. 23);

a) Başarılı olma güdüsü: McClelland'ın çalışmalarında temel olan ve girişimcilerle ilişkilendirilen en yaygın özelliklerden birisi olan başarılı olma güdüsü.

b) Risk almaya eğilimli olma: Girişimcinin iktisadi sistemde risk alan veya risk taşıyan bir rol üstlendiği ile ilgili çalışmalar, Knight (1921) gibi iktisat bilimi yazarlarına kadar götürülebilir.

c) Kontrol hakkı: 1966 yılında Rotter tarafından geliştirilen bu kavram bir kişinin potansiyel hedefini kendi çabası ile mi yoksa kontrol edilemez dış faktörler ile mi gerçekleştirebildiği hakkındadır.

d) Aşırı iyimserlik: Cooper, Woo ve Dunkelberg (1988) aktardığı üzere girişimciler yüksek düzeyde aşırı iyimserlik gösterirler.

Bir bireyin davranışlarının en iyi şekilde yaradılıştan gelen bir dizi nitelik ile anlaşılabilirliğini varsayan psiko-analitik merkezli gelenekten bahsetmeksizin girişimciliğe yönelik psikolojik yaklaşımlar tamamlanmış olmaz. Bu nitelikler yaşamın ilk dönemlerinde şekillenmeye başlarlar. Bu araştırma geleneğinin başlıca temsilcisi belki de Ketz de Vries'dir. 1977 tarihli, *The Entrepreneurial Personality, (Girişimsel Kişilik)*, çalışmada girişimsel davranışların gençliğin ilk dönemlerindeki tecrübeler sonucu oluştuğu görüşünü savunmaktadır. Bu evrelerdeki mutsuz aile geçmişi ve çeşitli psiko-sosyal problemler böyle bir nitelik kazanılmasında etkili olmaktadır. Bu faktörler sebebiyle birey normal ölçülerin dışına çıkmış bir kişilik kazanır ve kurumsallaşmış sosyal bir çevrede kendine yer edinemez, otoriteyi kabul etmez ve başkalarıyla çalışmak istemez (Landström, 2004, s.23).

Davranış bilimleri araştırmacıları girişimcinin kim olduğunu tanımlamakla kalmadılar aynı zamanda girişimcinin diğer türlerdeki liderlerden nasıl farklılıklar gösterdiklerini de açıklayan çalışmalar yürüttüler. Girişimciler oldukça heterojen bir insan grubunu oluşturmaktadırlar. Bu nedenle girişimcilerin kendi içlerinde ve diğer liderler içerisinde sınıflamalarının yapılması gerekmektedir. Bu alandaki öncü akademisyenler ise Orvis Collins, David Moore ve Darab Unwalla'dır. Büyük işletmelerdeki yöneticiler ve girişimciler arasındaki farklılıkları incelemişlerdir. Norman Smith farklı türlerdeki girişimcileri belirlemiştir (Landström, 2004, s.23).

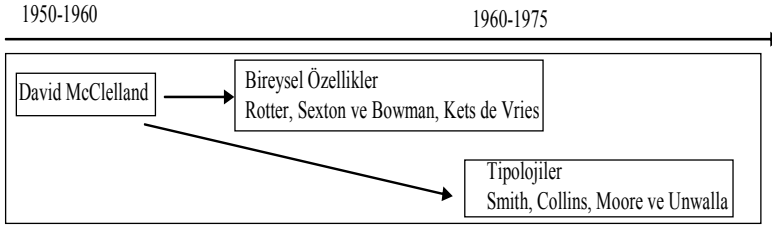
W. Lloyd Warner ve Norman H. Martin'in 1959 tarihli *Endüstriyel İnsan (1959)* isimli çalışmalarında başarılı yöneticilerin özelliklerini ortaya koymuşlardır (Gillin, 1961:457). Collins, Moore ve Unwalla (1964), tarihli çalışmasının üzerine katkı sağlayan ve başarılı işletme liderini tanımlayan bir çalışma ortaya koymuşlardır. Akademisyenler, yöneticiler ve girişimciler arasında otorite ve sosyal becerilere ihtiyaç üzerine görüş farklılıkları ortaya çıkarmışlardır. Yönetici sisteme uyum sağlayarak ve hiyerarşi içerisinde kariyerini geliştirmeyi doğal karşılarken, girişimci kendisini sistemin mahkumu olarak görüp zincirlerini kırmak istemektedir (Landström, 2004, s.24).

Girişimcileri davranış bilimleri açısından inceleyen bu gruptaki akademisyenler onların heterojen bir grup olarak farklı bireylerden oluştuklarını ve sınıflandırmanın gerekli olduğunu ortaya koymuşlardır. En bilinen sınıflandırma ise Smith'in 1967 tarihli, *The Entrepreneur and His Firm, (Girişimci ve Şirketi)* çalışmasıdır. "Çalışan girişimci" ve "fırsatçı girişimci" ayrımını yapmaktadır. Bu iki tür girişimci birbirlerinin yansımalarıdır. Çalışan girişimci sınırlı bir alanda ustalaşmış fakat esnek olmayan, geçmişe ve günümüze odaklanan girişimcidir. Smith ayrıca girişimcinin türü ve yarattığı işletme türü ile de ilgilenmiştir. Çalışan girişimcinin yarattığı şirketin müşteri grubu değiştirme konusunda katı ve ürün yelpazesinin sınırlı, üretim ekipmanlarının aynı mevkide bulunduğunu ve piyasasının yerel ya da bölgesel olduğunu ortaya koymuştur. Bunun aksine fırsatçı girişimcilerin daha adapte olabilen şirketler yarattıklarını ifade etmiştir. Girişimcilerin heterojen yapıları ve iki tür girişimci arasında farklılıklara odaklanma ihtiyacı Smith'in çalışmasından sonra oluşturduğu tipolojinin bir çok çalışmada yer almasına yol açmıştır (Miner, 1997, s.7).

Güçlü davranış bilimi geleneğine bağlı kalınan üçüncü girişimcilik araştırması grubu Şekil 3.'te özetlenmektedir. 1950 yılında David McClelland ile başlayan bu okul 1960-1975'li yıllara kadar sürmüştür. Bireysel özellikler konusunda çalışma yapan

dönemin teorisyenleri arasında Rotter, Sexton, Bowman ve Kets de Vries yer almaktadır. Bu okulu halen Smith, Collins, Moore ve Unwalla gibi iktisatçılar sürdürmektedirler.

Şekil 3: Girişimcilik ve Davranış Bilimleri Arasındaki İlişkiyi Öne Çıkaran İktisatçılar

Kaynak: Hans Landström, "Pioneers in Entrepreneurship Research", **Crossroads of Entrepreneurship**, Ed. Guido Corbetta, Morten Huse, Davide Ravasis, Kluwer Academic Publishers, Springer Science and Business Media, Inc. Dordrecht, 2004, p. 25.

Araştırmalar sonucunda belirlenen girişimcinin özellikleri zamanla artmıştır. Birkaç istisna dışında (örneğin başarılı olma güdüsü), belirli bir özelliği girişimsel davranış ile ilişkilendirmek zor hale gelmiştir. Bu nedenle, bireysel özellikler ile ilgili araştırma çalışmaları kavramsal ve metodolojik temelde kapsamlı bir şekilde eleştirilir hale gelmiştir. Bu konuda yapılan eleştirilerden bir diğeri ise birçok şirketin tek bir birey tarafından değil çalışma ekipleri tarafından kurulmuş olmasıdır. Buna rağmen, bireylerin girişimsel özelliklerini belirlemeye çalışan çalışmalar hala yürütülmektedir, fakat günümüzde bu konuda yapılan çalışmalar kavramsal gelişim açısından daha doğrudur ve kullanılan metodlar açısından da karmaşıktır. Kurulan modeller de durumu ve bireyin durum hakkındaki algılamasını da hesaba kattığı için daha karmaşıktır (Landström, 2004, s.24).

4. GİRİŞİMCİLİĞİN İSTİHDAM VE EKONOMİK BÜYÜMEYİ SAĞLADIĞINI SAVUNAN İKTİSATÇILAR

Yıllar boyunca sanayileşmenin ve ekonomik kalkınmanın yığın üretime dayandığı varsayılmıştır. Büyük şirketler üstün verimliliğe sahip ve ayrıca teknolojik gelişmenin arkasındaki başlıca itici güç olarak görülmüştür. Sosyal bilimciler arasında büyük ölçekli üretimin ve güçlü kolektif öğeler içeren bir sosyal düzenin ekonomik kalkınmaya yol açtığı kabul görmekteydi. En

etkili düşünürlerden bir tanesi olan Kenneth Galbraith; 1956 tarihli *American Capitalism* (Amerikan Kapitalizmi) ve özellikle 1967 tarihli *New Industrial State* (Yeni Sanayi Devleti) eserlerinde, büyük işletmeler merkezli bir ekonomi politikası için önemli gerekçeler sunmuştur. Galbraith yenilikçi aktivitelerin ve ayrıca ürünlerde ve süreçlerde gelişmelerin en verimli biçimde büyük işletmeler yapısı içerisinde gerçekleştirilebileceğini iddia etmiştir. Benzer şekilde Nobel ödüllü Douglass North, 1973 tarihli, *The Rise of the Western World*, (Batı Dünyasının Yükselişi) çalışmasında ekonomik kalkınmada girişimciye çok küçük bir rol biçmiştir ve girişimci konusunu çok az işlemiştir (Landström, 2004, s.25).

Dünya ekonomisinde 1970'li yıllarda görülen çalkantılar sonucu büyük işletme sistemlerinin her zaman tercih edilir olmadığına dair ilk sinyaller alınmaya başlanmıştır. Birçok büyük işletme ciddi ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucu olarak ekonomik faaliyetler büyük işletmelerden küçük işletmeler geçmiştir. Bu değişim ile ilgili olarak iki açıklama ortaya konulmaktadır (Landström, 2004, s.25).

a) Küresel rekabetin yoğunlaşması ile ilgili dünya ekonomisinde temel bir değişim, belirsizlik derecesinin artması ve piyasaların parçalanması ve

b) Teknolojik gelişmenin özelliklerinde değişiklikler görülmesi

şekindedir.

1970'li ve 1980'li yıllarda görülen ekonomik krizler bir dizi teknolojik dalgalara yol açmıştır. Birincisi bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve ikincisi ise bio-teknoloji dalgasıdır. Sonuç olarak yeni uğraş alanları ortaya çıkmıştır ve girişimcilik, yenilikçilik, endüstriyel dinamikler ve istihdam yaratma (Acs, 1992) siyasal tartışmalarda başlıca konular haline gelmiştir. Bu gelişme ABD'de Ronald Reagan ve İngiltere'de Margaret Thatcher gibi politikacılardan da destek görmüştür. Politikacılar küçük işletmelerin ve girişimciliğin gelişmesi yönünde katkı sağlamışlardır. Örneğin, dönemin ABD başkanı Reagan, 1985 yılında yaptığı 'ulusa sesleniş' konuşmasında 1980-1990 arasındaki on yılı "Girişimcinin Çağı" olarak beyan etmiştir (Landström, 2004, s. 26).

Bu ortam içerisinde David Birch 1979 yılında önemli çalışması *The Job Generation Process* (İş Üretimi Sürecini) sunmuştur. Birch istihdam sağlayan bir işin nasıl yaratıldığını anlamaya çalışmıştır. Başlıca problemi yeterli veriyi elde etmekte

çünkü mevcut veribankaları yeterli boylamsal veriyi sunmakta yetersiz kalmıştır. Birch, aslında kredi derecelendirme için oluşturulmuş olan Dun&Bradstreet veri setini kullanmıştır. Araştırma grubu, ABD için 31 Aralık 1969'dan, 1972-1974 ve 1976 dahil 12 milyon kaydı ve 100 den fazla kasedi içeren veriyi elde etmiş, dosyaları tek bir bütünleşik sete dönüştürmek için çok çaba harcanmıştır. Tüm veriler dörder yıllık birleştirilmiş verilere dönüştürülmüş ve böylece herbir firmanın farklı senelerde geçirdiği değişiklikleri incelemek mümkün hale gelmiştir. Her bir kuruluş kendisine ait bir kimlik numarası atandı ve dörder yıllık veriler her bir firma için teker teker eşleştirilmiştir (Landström, 2004, s.26). Çalışma akademisyenler ve politika yapıcılar açısından önem taşımaktaydı çünkü küçük işletmeler ile büyük ölçekli işletmeler arasında istihdam yaratma açısından bir farklılığın olup olmadığını araştırmıştır (Audretsch, 2012, s.757).

Birch ve çalışma arkadaşları ne buldu? Bahsedildiği üzere çalışma iş yaratma üzerineydi ve bazı ilginç bulgular elde edildi. İlk olarak işletmelerin bir eyaletten bir başka eyalete göç etmelerinin ABD'de önemsiz bir rolü olduğu ortaya çıktı. Sıklıkla firmaların bir bölgeden bir başka bölgeye taşınmalarına medya büyük ilgi göstermekteydi. Ancak göçün sembolik etkisine, iş üzerine asıl etkisinden daha fazla önem veriliyordu. Oldukça büyük net değişim oranları olmasına rağmen, şirket kapanmaları ve küçülmeleri bir bölgeden diğerine çok az farklılık göstermekteydi. Ancak bu işleri yaratanlar kimlerdi? İş yaratılmasında önemli rol oynayan firmalar hangileriydi? (Landström, 2004, s.26)

Sonuçlar bağımsız firmaların en yüksek büyüme oranlarına sahip olduklarını tarımda ve 1970'li yıllarda ABD'de büyüyen sektörler olan ticaret ve hizmetler sektöründe önemli rol oynadıklarını gösterdi. Ortalama olarak ABD'de tüm işlerin %60'ı 20 ve daha az çalışana sahip işletmeler tarafından yaratılmaktaydı. Tüm işletmelerin %50'si bağımsız küçük girişimciler tarafından yaratılmaktaydı. Buna karşın büyük işletmeler (500'den fazla çalışana olan) tüm yeni işlerin %15'inden daha azını yaratmaktaydı. Ancak tüm küçük işletmeler iş sağlayan işletmeler değillerdi. Yeni, küçük işletmeler iş yaratmaktaydılar, işletmeler faaliyete geçtikten sonraki dört yıllık dönem sonunda iş yaratma kapasitelerinde önemli düşüşler görülmekteydi (Landström, 2004, s.26).

Raporun sadece 12 kopyası satıldı ancak politika yapıcılar içerisindeki etkisi çok büyük oldu. Eleştiriye ve karşıt görüşlerin itirazlarına bir kaynak teşkil etmesine rağmen rapor aynı zamanda

araştırma toplumu içinde çok etkili oldu. Dünyadaki araştırmacılara, ekonomik kalkınma ile ilgili araştırmalarında küçük işletmeleri de değerlendirmeye almaları açısından entelektüel bir temel oluşturdu. Araştırmadaki birçok bulgu doğru bulundu ve daha sonraki birçok çalışmada doğrulandı. Aynı zamanda Birch'in daha sonraki çalışmaları, işletmelerin farklı ölçeklerini kriter olarak kullanarak, küçük ve büyük ölçekli işletmelerde istihdam yaratma konusunu ele almıştır (Landström, 2004, s.26).

Aynı zamanda iki İtalyan iktisatçı Giacomo Becattini ve Sebastiano Brusco orijinalde Alfred Marshall tarafından formüle edilen 'endüstriyel bölge' kavramını yeniden canlandırdılar. Kavramın odak noktasını küçük işletme kümelerinden toplum ve birbiriyle ilişkili işletmeler arasındaki daha kapsamlı bütünleşmelere kaydirdılar. Böylece kavramın iktisadi olmayan, sosyo-bölgesel boyutunu öne çıkardılar. Becattini'nin ampirik çalışması Tuscan ekonomisinin kalkınmasını incelerken Brusco Emilia Romagna Sanayi Bölgesi üzerine çalıştı. Bölgesel kalkınmada küçük işletmelerin önemini gözlemlediler. Bu bağlamda sanayi bölgeleri üzerine çalışmaların bölgesel kalkınma üzerine büyük etkileri oldu. Aynı zamanda küçük işletmelerin gelişiminde sosyal bir süreç olarak yenilik, bölgeleri öğrenme ve ağların önemi konularında sahip olduğumuz bilgilere katkı sağladılar (Landström, 2004, s. 26). Endüstriyel kümelenmeler küçük işletmelerin, üretim faaliyetlerinde elde ettikleri bir dizi avantajdan ötürü tercih edilmektedir. Kümelenme ile genellikle üretim modelinde uzmanlaşma ortaya çıkmaktadır. Bu tarz endüstriyel kümelenmeler zamanla gelişerek küçük üreticilerin bir merkezi haline gelir. Bu merkez endüstriyel kümelenme yoluyla daha büyük işletmelerin oluşturduğu tedarik zincirinin bir halkasına eklenmektedirler (Audretsch vd., 2012, s.383).

Birch'in küçük işletmelerin ekonomik kalkınmada önemli oldukları düşüncesini takiben Zoltan Acs, 1984 tarihli *The Changing Structure of the US Economy: Lessons from the US Steel Industry*, (*ABD Ekonomisinin Değişen Yapısı: Amerikan Çelik Endüstrisinden Dersler*) çalışmasında küçük işletmelerin, daha büyük işletmelerin verimsiz kopyaları olarak görülmemeleri gerektiğini iddia etmiştir. Küçük işletmeler değişim ajanları olarak ekonomide yenilikçi bir role sahiptirler. Acs'ın ampirik çalışması Amerikan çelik sanayiine odaklanmıştır. Burdaki gözlemlerinde mini-çelik millerinin daha farklı ürünler üretebildiğini, farklı hammadde kullanabildiğini ve farklı üretim süreçlerini gerçekleştirebildiğini gözlemledi. Küçük işletmelerin, büyük

yenilikçilik avantajları vardı -en azından Amerikan çelik sanayiinde. Amerikan çelik sanayiinden elde edilen veriyi düzenlemek amacıyla Zoltan Acs, David Audretsch ile birlikte farklı endüstrilerdeki yenilikçi aktivitelerin belirleyicilerini ortaya koymak üzere: ekonomide yenilikçi ve teknolojik değişimler konusunda küçük işletmeler nasıl bir rol oynuyorlar? sorusuna odaklandılar. Sistematik bir biçimde bu sorunun cevabını araştırarak teoriye bir dizi metodolojik katkı sağladılar ve küçük işletmelerin yenilikçi ve teknolojik değişimlerde etkileri ile ilgili bilgilerimizi arttırdılar (Landström, 2004, s. 27).

Son yıllarda Roy Thurik; girişimcilik, küçük işletmeler ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Tarihsel analizlere ve ulusal seviyedeki kapsamlı istatistiki verilere dayanarak elde edilen sonuçlar, ülkeler arasında işletme sahipliği oranları arasındaki farklılıkların ekonomik büyüme üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yeniden yapılanma sürecinin gerisinde kalan işletmeler, makro-ekonomik büyüme kaybı şeklinde bir ceza ödemektedirler (Landström, 2004, s.27).

Şekil 4'te girişimciliğin istihdam ve ekonomik büyümeyi sağladığını savunan iktisatçılar yer almaktadır. 1980'li yıllarda girişimciliğin iş yaratma süreci olduğunu iddia eden David Birch ile başlayan bu ekol, iktisat biliminde çağdaş girişimcilik anlayışını da oluşturmaktadır. Bu alanda çalışmalar yürüten Becattini ve Brusco bölgesel kalkınma üzerine çalışmışlardır. Yine aynı ekolde yer alan Zoltan Acs ve David Audretsch ise yenilikçilik üzerine çalışmaktadırlar.

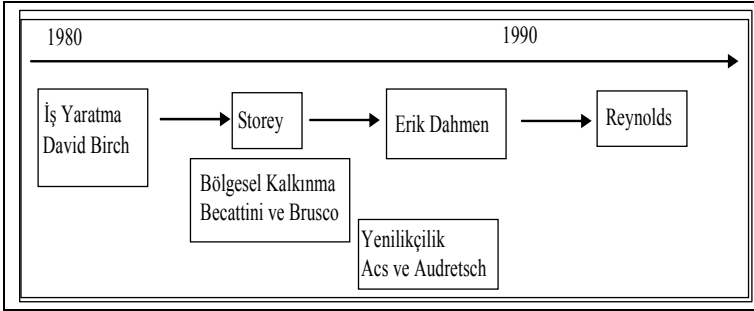
Girişimcilik ile ilgili olarak yapılan çalışmalar 1990'lardan bu yana tekrar yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Bu çalışmalar küçük ve orta ölçekli işletmeler ve girişimcilik faaliyetlerinin gelişmiş ekonomilerde artan bir payı olduğunu ileri sürmektedir.

Girişimsel aktivite iktisadi gelişimde hayati öneme sahiptir. Aynı zamanda orta ve uzun dönemlerde yeni işletme oluşumunun istihdam artışı üzerine önemli olumlu etkileri olduğu ileri sürülmektedir (Baptista, 2006, s.66).

Girişimcilik literatürün önemli bir kısmı işletme sahipliği ve işsizliğin nedenselliğinin dinamik yapısını incelemektedir. Bazı "mesleki tercih modelleri" artan işsizliğin yeni bir işe başlangıç aktivitelerinde bir artışa yol açacağını; bir işletme kuramamanın fırsat maliyetinin düşmesi sebebiyle ileri sürmektedirler. Ancak düşük işletme kurma oranları, düşük ekonomik büyüme düzeyleri

ve yüksek düzeyde işsizlikle ilişkilendirilmektedir. Öte yandan yeni işletmelerin çalışanları istihdam etmeleri sebebiyle işsizlikte önemli düşüşe yol açtıkları iddia edilmektedir (Baptista, 2006, s.66).

Şekil 4:
Girişimciliğin İstihdam ve Ekonomik Büyüme Katkı Sağladığını Savunan İktisatçılar

Kaynak: Hans Landström, "Pioneers in Entrepreneurship Research", **Crossroads of Entrepreneurship**, Ed., Guido Corbetta, Morten Huse, Davide Ravasis, Kluwer Academic Publishers, Springer Science and Business Media, Inc. Dordrecht, 2004, p. 27.

Ancak yeni kurulan işletmelerin istihdam payları oldukça düşük düzeydedir. Bu yüzden bunların istihdam büyümesine doğrudan katkıları sınırlı olmaktadır. Ayrıca işsizler genellikle niteliklerini ve yeni bir işletme kurup bunu sürdürmede gerekli olan girişimsel yeteneklerini arttırmaya yönelik (beşeri sermaye) çaba göstermemiş kişilerdir. Bu durum yüksek işsizlik oranları sonucu oluşan girişimsel faaliyetlerin gelecekteki istihdam artışlarını sağlamada yetersiz olabileceğini öne sürmektedir. Bununla birlikte daha önceden işsiz olan bireylerin; girişimsel aktivite sonucu serbest meslek sahibi haline gelmeleri ve resmi işsiz kayıtlarından çıkmaları gibi doğrudan etkileri vardır. Yeni işletmeyi kurup devamını sağlamayı başaran girişimcilerin işletme dışından işgücüne ihtiyaç duymaları ve/veya sektöre yenilik getirerek bu yeniliklerin diğer firmalar tarafından da benimsenmesi sonucu verimlilik ve rekabet edebilirlikte piyasada mevcut genel seviyelerin üzerine çıkılmasını sağlama böylece istihdama katkısı gibi dolaylı bir etkisi de bulunmaktadır (Baptista, 2006, s.66).

SONUÇ

Geçmişten günümüze girişimcilik teorisine katkı sağlayan iktisatçılar incelendiğinde girişimcilik literatürünün dört farklı dönem yaşadıkları görülmektedir. Bu iktisatçılar ve dönemlerin temsil ettiği düşünceler günümüzde halen çeşitli iktisatçılar tarafından savunulmakta ve geliştirilmektedir.

1860-1880 tarihleri arasındaki dönemde iktisatta yapılan çalışmalar paralelinde girişimcilik ile sübjektivizm bir arada değerlendirilmiştir. Girişimcilik; yürütülecek faaliyet ile ilgili bilgi elde etmeyi, faktörlerin en etkin bir biçimde kullanılabilmesini, hesaplamayı, girişimcinin kendi iradesiyle hareketini ve üretimini içermektedir şeklinde tanımlanmıştır.

1890-1920 tarihleri arasındaki dönemde girişimcilik iktisat biliminde kabul görmüş ve girişimci iktisatta başlıca aktör olarak değerlendirilmiştir. Özellikle bu dönemde bilimsel çalışmalarına başlayan Schumpeter, bu görüşün en önemli temsilcisi olarak dünyada iktisat alanında öne çıkmıştır.

1950-1970 tarihleri arasındaki dönemde ise girişimcinin özelliklerinin davranış bilimleri paralelinde incelenmesine yol açan bir grup teorisyen çalışmalar yürütmüşlerdir. Ekonomik alanda girişimcinin başarılı olması için sahip olması gereken psikolojik özellikler saptanmış, bunlar analiz edilmiş ve belirli bir tipolojide sunulmuşlardır.

1980'li yıllardan itibaren girişimcilik yeni bir boyut kazanmıştır. Girişimciliğin istihdam yaratma ve ekonomik büyüme sağlamadaki rolü istatistiksel olarak ispatlanmış; bu durum iktisat literatüründe girişimciliğe verilen önemin yeniden su yüzüne çıkmasına yol açmıştır. Günümüzde girişimcilik teorisi; girişimciliği yeni işletme kurma süreci olarak değerlendirerek, istihdam yaratma ve ekonomik büyüme sağlamada ekonomilerin başlıca itici gücü olarak vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

ALVAREZ, Sharon A., Jay B. Barney (2002), "Resource Based Theory and the Entrepreneurial Firm", **Strategic Entrepreneurship: Creating a New Mindset**, (ed. Michael A. Hitt vd.), Blackwell Publishers Ltd., UK, pp. 89-106.

- AUDRETSCH, David B. (2012), Audretsch, "Entrepreneurship Research", **Management Decision**, Vol. 50, Issue 5, pp. 755-764.
- AUDRETSCH, David B., Oliver Falck, Maryann P. Feldman, Stephan Heblich (2012), "Local Entrepreneurship in Context", **Regional Studies**, Volume 46:3, pp. 379-389.
- BAPTISTA, Rui ve Miguel Torres Preto (2006), "The Dynamics of Causality Between Entrepreneurship and Employment", **International Conference on Management of Innovation and Technology**, Singapore, pp. 66-70.
- BAUMOL, William J. (1968), "Entrepreneurship in Economic Theory", American Economic Association, **The American Economic Review**, Vol. 58, No: 2, Papers and Proceedings of the Eightieth Annual Meeting of the American Economic Association, May, pp. 64-71.
- BRADLEY, Michael E. (2010), "Adam Smith's System of Natural Liberty: Competition, Contestability, and Market Process", **Journal of the History of Economic Thought**, Volume 32, Number 2, pp. 237-262.
- CASSON, Mark (2003), **The Entrepreneur, An Economic Theory**, Second Edition, Edward Elgar Publication, USA.
- DRUCKER, Peter (1985), **Innovation and Entrepreneurship Practice and Principles**, Harper Collins Publishers Ltd., USA.
- ELIASSON, Gunnar and Magnus Henrekson (2004), "William J. Baumol: An Entrepreneurial Economist on the Economics of Entrepreneurship", **Small Business Economics**, Vol. 23, No. 1, pp. 1-7.
- GILLIN, John (1961), "Book Reviews", **American Antropologist**, Volume 63, Issue 2, Article First Published online: 28 October 2009, pp. 456-458.
- GRILO, Isabel and Roy Thurik (2008), "Determinants of Entrepreneurial Engagement Levels in Europe and the US", **Industrial and Corporate Change**, Volume 17, Number 6, pp. 1113-1145.
- GUNNING, Patrick J. (1997), "Ludwig von Mises' Transformation of the Austrian Theory of Value and Cost", **History of Economics Review**, Vol 26, Winter-Summer, pp. 11-20.

- HAGEDOORN, John (1996), "Innovation and Entrepreneurship: Schumpeter Revisited", **Industrial and Corporate Change**, Volume 5, Number 3, Oxford University Press, pp. 883-896.
- LANDSTRÖM, Hans (2004), "Pioneers in Entrepreneurship Research", **Crossroads of Entrepreneurship**, Ed. Guido Corbetta, Morten Huse, Davide Ravasis, Kluwer Academic Publishers, Springer Science and Business Media, Inc. Dordrecht, pp. 13-33.
- McCRAW, Thomas K. (2007), **Prophet of Innovation, Joseph Schumpeter and Creative Destruction**, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, and London, England.
- MEDEARIS, John (2001), "Ideology, Democracy and the Limits of Equilibrium: A Schumpeterian Critique", **British Journal of Political Science**, Cambridge University Press, Volume 31, Issue 02, pp. 355-388.
- MINER, John B. (1997), **A Psychological Typology of Successful Entrepreneurs**, Quorum Books, USA.
- MISES, Ludwig von (1996), **Human Action A Treatise on Economics**, The Scholar's Edition, Ludwig Von Mises Institute.
- RIPSAS, Sven (1998), "Towards an Interdisciplinary Theory of Entrepreneurship", **Small Business Economics**, Kluwer Academic Publishers, Sayı: 10, Netherlands, pp 103-115.
- SPIRO, Melford E. (1963), "Book Reviews-On the Theory of Social Change", **American Antropologist**, Wiley Online Library, Volume 65, Issue 5, pp. 1143-1145.
- ZIMMERMAN, Jack (2008), **Refining Definition of Entrepreneurship**, Proquest Information and Learning Company.

